

KIRAC

Keeping It Real Art Critics

Afscheid

Afscheid van de instituten: KIRAC 24

Under a Sinking Sun

In 2018 maakte KIRAC een film over het besluit van de Gerrit Rietveld Academie om een filmvertoning van KIRAC te cancelen. Het werd een unieke film omdat het de gecancelen in dit geval lukte om de cancellaars ertoe over te halen om op een podium de discussie aan te gaan. Het is een portret van de verwarring die ontstaat wanneer een vervreemd management dat geen affiniteit heeft met kunst probeert haar imagoschade te beperken door mee te gaan in het iconoclasme van een handvol kunstacademiestudenten die zo verwaarloosd en verstoken zijn van kennis en toekomstperspectief dat voor hen de enige betekenisvolle relatie met de omgeving ontstaat bij het aanwijzen van een zondebok. Deze ingewikkelde rol als zondebok bleek voor KIRAC zeer vruchtbaar, een uitgangspunt voor een kunstwerk over vervreemding, rechtvaardigheid en nihilisme. De aflevering werd vertoond in cultureel centrum De Balie in Amsterdam en werd door het publiek ontvangen als een spannend en genuanceerd kunstwerk, relevant bovendien. De titel *Stigma* was een voorspelling die uitkomt: tegenwoordig snelt een monsterlijke reputatie ons via de woke grapevine altijd en overal vooruit.

Een reputatie is iets waar je als kunstenaar vol overgave mee speelt, het is een gebed zonder einde dat om diezelfde reden in artistieke en onverwachte zin een onuitputtelijke bron vormt. KIRAC's reputatie heeft ertoe geleid dat zij in de afgelopen jaren benaderd werd door jonge mensen die net als KIRAC gecanceld waren, om uiteenlopende redenen. Maria mocht de film, die zij naar aanleiding van haar ervaringen met geweld en seksueel misbruik maakte, niet op de Gerrit Rietveld Academie vertonen omdat het andere studenten zou verontrusten. Ook Jini, de heldin in *Honeypot*, en nu weer in *Under a Sinking Sun*, werd gecanceld: nadat zij het uitmaakte met een medestudent filosofie nam hij wraak door haar ten overstaan van de studievereniging valselijk van verkrachting te beschuldigen, opdat zij er zonder wederhoor uit werd gegooid.

Toen diende Juliaan Andeweg zich aan, de kunstenaar die in 2020 in een artikel van de NRC door een groep vrouwen werd beschuldigd van mishandeling, aanranding en verkrachting. KIRAC besloot dit onderwerp aan te gaan vanuit de overtuiging dat je als kunstenaar geen knip voor de neus waard bent als je alleen kunst kunt maken over onderwerpen die bewezen onschuldig zijn, en daarmee ongevaarlijk. Juliaan Andeweg is beschuldigd maar nog niet schuldig bevonden of veroordeeld, en deze ongewisse staat maakt hem in de ogen van buitenstaanders des te enger. Men weet simpelweg niet hoe hem te plaatsen. Temidden van – en over deze morele verwarring maakt KIRAC een film, zonder daarmee een beroep te kunnen of willen doen op de schuld, dan wel onschuld van Juliaan Andeweg, een oordeel dat immers zal worden geveld in de rechtbank, en zelfs dat betekent strikt genomen geen uitsluiting van het bestaan van schuld, dan wel onschuld. KIRAC kijkt naar maatschappelijke en culturele processen, en maakt deze door middel van performances zichtbaar. De ontvangst van Juliaan Andeweg te paard op de screening van *Honeypot* was zo'n performance, die ook voor de makers ambigu en mysterieus van aard blijft zolang het kunstwerk nog niet voltooid is. Behalve dus dat KIRAC openheid kan geven over de wijze waarop zij werkt, kan zij nog niet zeggen wat de exacte betekenis is van deze performance. Vooralsnog is het een uitdrukking van de angstwekkende, ongewisse figuur Juliaan Andeweg. Een apotropaeïsche ridder te paard. De volledige, complexe en genuanceerde betekenis zal in de toekomstige film blijken, en daarmee doet KIRAC een beroep op het vertrouwen in – en het respect voor de democratische functie van het kunstwerk, dat in staat is om andere waarheden te openbaren dan, laten we zeggen, een uitspraak van de rechter. Kunst ontfermt zich over de waarheden van de menselijke aard.

Overigens willen de tegenstanders van deze manier van werken het doen voorkomen alsof KIRAC te werk gaat zonder enig begrip of kennis van seksueel geweld, ervan uitgaande dat je er in zo'n geval nooit op dergelijke wijze kunst over zou maken, dat wil zeggen: op een manier die zich laat verwarren met verheerlijking. Maar wat als traumatische gebeurtenissen soms alleen het daglicht verdragen in gesublimeerde vorm, in een vorm die hard, mooi, en ondoordringbaar afsteekt tegen de gevoelens van zwakte, pijn en schaamte waarmee het trauma zich normaalgesproken aandient? Dat sublimatie overeenkomsten heeft met verheerlijking is niet verwerpelijk maar een psychologisch verband dat het onderzoeken waard is. Te zeggen dat het niet op deze manier zou moeten mogen, is daarom ook te zeggen dat het überhaupt niet mag. Op ironische wijze belichaamt eenieder die deze kunst een platform wil onthouden juist het patriarchaat dat elke vorm van afwijking onderdrukt door te dicteren hoe bepaalde onderwerpen wel mogen worden behandeld en hoe niet. Dit is precies waar feministen zich tegen hebben verzet, zij hebben ervoor gestreden dat vrouwen onderwerpen op hun eigen manier mogen benaderen; om niet door een figuurlijke mannelijke gynaecoloog te worden gedwongen om liggend op je rug te baren zodat hij er makkelijk bij kan.

De bovenstaande alinea's schreef ik in de aanloop naar de première van de nieuwste film van KIRAC, die aanstaande zaterdag 2 april zou plaatsvinden in KIOSK, een aanverwante galerie van de Gentse kunstacademie KASK. *Under a Sinking Sun* is een film die tot stand kwam in samenwerking met eindexamenstudenten van het KASK, en gaat over de verlangens en illusies van jonge mensen die volwassen worden in een wereld die afscheid neemt van de verlichting en haar waarden; over de vrolijke anticipatie waarmee zij de mogelijkheden van een ondergaande zon tegemoet zien.

Al maanden voor de première begon de directeur van KIOSK, Simon Delobel, berichten te ontvangen van volslagen vreemden die hem waarschuwden voor het gevaar van KIRAC. Naarmate de tijd verstreek werden de berichten indringender en kwamen ze van "goedbedoelende" collega's. De druk op Simon werd zo hoog dat hij in een persbericht schreef dat hij bereid was zijn baan te verliezen over *Under a Sinking Sun*.

Het enthousiasme van Simon en de studenten gaven me op de een of andere manier het gevoel dat de bescheiden geschiedenis van 2018 zich niet zou herhalen, een gevoel dat volslagen naïef bleek toen de decaan van het KASK, Filip Rathé, gisteravond over Simons autonomie heen reikte en zonder omhaal de première annuleerde. Heel de campus van het KASK zal op zaterdag 2 april gesloten zijn omdat het bestuur naar eigen zeggen "de veiligheid niet kan garanderen". Opnieuw zwicht een management voor de eisen van anonieme, opruiende collectieven die op social media dreigen met het gooien van feces, die nooit de discussie aangaan, en bovenal verlangen dat discussie in het algemeen wordt uitgeroeid.

Als de kwaal van de huidige tijd is dat men het letterlijke niet van het figuurlijke kan onderscheiden, dan vormt de ontbinding van de première van een film die over ontbinding gaat een passend slot. Desalniettemin vind ik het een droevige uitkomst.

Hiermee neemt KIRAC definitief afscheid van de instituten, die een bedorven klimaat bevorderen waar geen kunst in gedijt. Kunst is in de hand die haar maakt, niet van de hand die smooit.

Kate Sinha